

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Capitularia Regvm Francorum

Additae sunt Marculfi monachi & aliorum formulae veteres, & Notae
doctissimorum virorum

Baluze, Etienne

Parisiis, 1677

Capitulare primum anni DCCCII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-19366

CAPITVLARE PRIMVM
 ANNI DCCCII

S I V E

CAPITVLA DATA MISSIS DOMINICIS
 ANNO SECVNDO IMPERII.

Nunc primùm edita ex veteri codice Longobardico MS. bibliothecæ Thuanae.

INCIPIVNT CAPITVLA.

1. DE legatione à Domino Imperatore directa. 2. De fidelitate promittenda Domino Imperatori. 3. Vt unusquisque se in servitio Dei conservare studeat. 4. De perjuriis cavendis. 5. De Ecclesiis, viduis, orphanis, & peregrinis. 6. Vt beneficium Domini Imperatoris nemo deseret. 7. De hoste pergendis. 8. Vt bannum Domini Imperatoris aut censum nemo marrire præsumat. 9. De iustitia faciendâ. 10. Vt Episcopi & Presbyteri secundam canones vivant & ceteros doceant. 11. De officio Episcoporum, Abbatum, & Abbatissarum erga subditos. 12. Vt monachi & Canonici & sanctimonialis secundam regulam vivant. 13. De Advocatis, Vicedominis, & Centenariis Episcoporum, Abbatum, & Abbatissarum. 14. De concordia Episcoporum, Abbatum, & Abbatissarum cum Comitibus. 15. Vt Abbates & monachi subiecti sint Episcopis. 16. De ordinatione Clericorum & monachorum. 17. Vt monachi secundam regulam vivant. 18. Vt monasteria puellarum firmiter observata sint. 19. Vt Episcopi & alij Clerici canes ad venandum aut acceptores non habeant. 20. Vt Abbatissa & sanctimonialis intra	claustra sua maneant, nec egrediantur absque licentia & consilio Episcopi. 21. Vt Presbyteri Comitum Episcopis suis subiecti sint. 22. Vt Canonici pleniter vitam canonicam observent. 23. Qualis debeat esse conversatio Clericorum qui cum Presbyteris degunt. 24. Ne Presbyter aut Diaconus mulieres in domo sua habeat. 25. Vt Comites & Centenarij iustitias faciant. 26. Vt iudices iudicent secundam legem. 27. De hospitalitate. 28. Quam providentiam Comites & Centenarij habere debeant erga Missos dominicos. 29. De pauperibus non opprimendis. 30. De his qui ad Imperatorem confugiant. 31. De his qui iustitiam Domini Imperatoris annuntiant. 32. De homicidiis cavendis, de compositione occisorum, & de penitentia homicidarum. 33. De incestis puniendis. Et de Friccone, qui incestum in sanctimoniali perpetravit. 34. Vt omnes parati sint quandocunque Dominus Imperator iusserit. 35. De honore Episcoporum & Presbyterorum. Et de nuptiis illicitis. 36. Vt omnes Missis dominicis consentientes sint ad iustitias faciendas. Et de perjuriis cavendo. 37. De patriciis & fratricidiis, & de eorum penitentia. 38. De illicitis & incestis conjunctionibus.

Z iij

39. *Vt nemo seramina furetur in forefibus dominicis.*

40. *Capitula ad omnes generaliter.*
41. *Admonitio de symbolo fidei.*

INCIPIUNT SUPRASCRIPTA CAPITVLA ET EORVM TEXTVS.

De legatione à Domino Imperatore directa.

I. **S**erenissimus igitur & Christianissimus Dominus Imperator Karolus elegit ex optimatibus suis prudentissimos & sapientissimos viros, tam Archiepiscopos, quam & reliquos Episcopos, simulque & Abbates venerabiles, laicosque religiosos, & direxit in uniuersum regnum suum, & per eos cunctis subsequen- tibus secundum rectam legem vivere concessit. Vbi autem aliter quam rectè & iustè in lege aliquid esset constitutum, hoc diligentissimo animo exquirere iussit & sibi innotescere, quod ipse donante Deo meliorare cupit. Et nemo per ingenium suum vel astutiam perscriptam legem, ut multi solent, vel sibi suam iustitiam marrire audeat vel præualeat, neque Ecclesiis Dei, neque pauperibus, nec viduis, nec pupillis, nullique homini Christiano. Sed omnes omnino secundum Dei præceptum iusta viverent rationem iusto iudicio, & unusquisque in suo proposito vel professione unanimitè abique turpis lucris negotio plener observassent, sanctimoniales sub diligenti custodia vitam suam custodirent, laici & seculares rectè legibus suis uterentur absque fraude maligna, omnes in invicem in caritate & pace perfectè viverent, & ut ipsi Missi diligenter perquirerent ubicunque aliquis homo sibi iniustitiam factam ab aliquo reclamasset, sicut Dei omnipotentis gratiam ubi cupiant custodire & fidelitatem sibi promissam conservare, ita ut omnino in omnibus ubicunque, sive in sanctis Ecclesiis Dei, vel etiam pauperibus, pupillis, & viduis, atque cuncto populo legem plener atque iustitiam exhiberent secundum voluntatem & timorem Dei. Et si tale aliquid esset quod ipsi per se cum Comitibus provincialibus emendare & ad iustitiam reducere nequissent, hoc absque ulla ambiguitate cum brebiteriis suis ad suum referrent iudicium; & per nullius hominis adulationem vel premium, nulliusque consanguinitatis defensione, vel timore potentum, recta iustitia impediretur ab aliquo.

De fidelitate promittenda Domino Imperatori.

II. Præcepitque ut omnis homo in toto regno suo, sive ecclesiasticus, sive laicus,

unusquisque secundum votum & propositum suum, qui antea fidelitatem sibi Regis nomine promississent, nunc ipsum promissum hominis Caesari faciat. Et ij qui adhuc ipsum promissum non perfecerunt, omnes usque ad duodecimum ætatis annum similiter faceant. Et ut omnibus traderetur publicè qualiter unusquisque intellegere posset magna in isto sacramento & quam multa comprehensa sunt, non, ut multi usque nunc existimaverunt, tantum fidelitatem Domino Imperatori usque in vita ipsius, & ne aliquem inimicum in suum regnum causa inimicitie inducat, & ne alicui infidelitate illius consentiant aut retaciat, sed ut sciant omnes ista miserationem hoc sacramentum habere.

Vt unusquisque se in servitio Dei conservare studeat.

III. Placuit ut unusquisque ex persona propria se in sancto Dei servitio secundum Dei præceptum & secundum sponsonem suam plener conservare studeat secundum intellectum & vires suas, quia ipse Dominus Imperator non omnibus singulariter necessariam potest exhibere curam & disciplinam.

De perjuriis cavendis.

IV. Secundò, ut nullus homo neque cum perjuriis neque aliis ullo ingenio vel fraude per nullius unquam adulationem vel premium neque servum Domini Imperatoris, neque terminum, neque terram, nihilque quod jure potestativo permaneat, nullatenus contradicat neque abstrahere audeat vel celare. Et ut nemo fugitivos fiscales suos, qui se iniustè & cum fraude liberos dicunt, celare neque abstrahere cum perjuriis vel alio injenio præsumat.

De Ecclesiis, viduis, orphanis, & peregrinis.

V. Ut sanctis Ecclesiis Dei, neque viduis, neque orphanis, neque peregrinis fraudem vel rapinam vel aliquid injurie quis facere præsumat: quia ipse Dominus Imperator post Domini & sanctorum ejus, quorum & protector & defensor esse constitutus est.

Vt beneficium Domini Imperatoris nemo deseret.

VI. Ut beneficium Domini Imperatoris

desertare nemo audeat, propriam suam exinde construere.

De hoste pergendi.

VII. Vt hostile bannum Domni Imperatoris nemo prætermittere præsumat, nullusque Comes tam præsumptuosus sit ut illum de his qui hostem facere debiti sunt exinde vel aliqua propinquatis defensionem vel cuius muneris adulationem dimittere audeant.

Vt bannum Domni Imperatoris aut censum nemo marrire præsumat.

VIII. Vt nullum bannum vel præceptum Domni Imperatoris nullus omnino in nullo marrire præsumat, neque opus ejus fricare vel impedire vel minuere vel in alio contrarius fieri voluntati vel præceptis ejus. Et ut nemo debitum suum vel censum marrire ausus sit.

De justitia facienda.

IX. Vt nemo in placito pro alio rationare usum habeat defensionem alterius injustè sive pro cupiditate aliqua minùs rationare valente, vel pro ingenio rationis suæ justum judicium marrire, vel rationem suam minùs valente opprimendi studio. Sed unusquisque pro sua causa vel censu vel debito rationem reddat, nisi aliquis sit infirmus aut rationes nescius, pro quibus Missi vel priores qui in ipso placito sunt, vel iudex qui causam hujus rationis faciat, rationetur complacito, vel si necessitas sit, talem personam largiatur ut rationem qui omnibus probabilis sit & qui in ipsa bene noverit causam. quod tamen omnino fiat secundum convenientiam priorum vel Missorum qui præsentés adiunt. quod & omnimodis secundum justitiam legem fiat adque præmium, mercedem, vel aliquo mala adulationis ingenio, vel defensione propinquitatis, ut nullatenus justitia quis marrire prævaleat. Et ut nemo aliquid alicui injustè consentiat, sed omni studio & voluntate omnes ad justitiam perficiendam preparati sint. Hæc enim omnia supra dicta imperiali sacramento observari debentur.

Vt Episcopi & Presbyteri secundum canones vivant & ceteros doceant.

X. Vt Episcopi & Presbyteri secundum canones vivant & ita ceteros doceant.

De officio Episcoporum, Abbatum, & Abbatissarum erga subditos.

XI. Vt Episcopi, Abbates, atque Abbatissæ, qui ceteris prælati sunt, cum summa veneratione ac diligentia subjectis sibi præesse studeant, non potentiva domina-

tionem vel tyrannide sibi subjectos premant, sed simplici dilectione cum mansuetudine & caritate vel exemplis bonorum operum commissum sibi gregem sollicitè custodiant.

Vt monachi & Canonici & sanctimonialis secundum regulam vivant.

XII. Vt Abbates ubi monachi sunt pleniter cum monachis secundum regulam vivant atque canones diligenter discant & observent. Similiter Abbatissæ faciant.

De Advocatis, Vicedominis, & Centenariis Episcoporum, Abbatum, & Abbatissarum.

XIII. Vt Episcopi, Abbates, atque Abbatissæ Advocatos atque Vicedominos Centenariosque legem scientes & justitiam diligentes pacificosque & mansuetos habeant, qualiter per illosque sancta Dei Ecclesia magis præceptum vel merces adcreseat, quia nullatenus neque Præpositos neque Advocatos damnosos & cupidos in monasteria habere volumus, à quibus magis nos blasphemia vel detrimenta oriantur. Sed tales sint quales eos canonica vel regularis institutio fieri jubet voluntati Dei subditos & ad omnes justitiam perficiendi semper paratos, legem pleniter observantes absque fraude maligna, justum semper judicium in omnibus exercentes, Præpositos vestros tales quales sancta regula fieri docet. Et hoc omnino observent ut nullatenus à quibus magis nobis à canonica vel regulari norma discedant, sed humilitatem in omnibus habeant. Si autem aliter præsumperint, regularem disciplinam sentiant. Et si se emendare noluerint, à Præposito removeantur, & qui digni sunt, in loca eorum subrogentur.

De concordia Episcoporum, Abbatum, & Abbatissarum cum Comitibus.

XIV. Vt Episcopi, Abbates, atque Abbatissæ, Comitèsque unanimiter invicem sint consentientes legem ad judicium justum terminandum cum omni caritate & concordia pacis, & ut fideliter vivant secundum voluntatem Dei, ut semper ubique & propter illos & inter illos justum judicium, ibique perficiantur pauperes, viduæ, orphani, & peregrini consolationem atque defensionem ab eis habeant; ut & nos per eorum bonam voluntatem magis præmium vitæ æternæ quam supplicium mereamur.

Vt Abbates & monachi subjecti sint Episcopis.

XV. Abbates autem & monachi om-

nimodis volumus & præcipimus ut Episcopis suis omni humilitate & obedientia sint subiecti, sicut canonica constitutio mandat. Et omnes Ecclesie atque basilicæ in ecclesiastica defensione & potestate permaneant. Et de rebus ipsius basilicæ nemo ausus sit in divisione aut in sorte mittere. Et quod semel offeritur non revolvatur & sanctificat & vindicat. Et si autem aliter præsumpserit, præsolvatur, & banum nostrum componat. Et monachi ab Episcopo provincie ipsius corripiantur. Quod si se non emendent, tunc Archiepiscopus eos ad synodum convocet. Et si neque sic se correxerint, tunc ad nostram præsentiam simul cum Episcopo suo veniant.

De ordinatione Clericorum & monachorum.

XVI. De ordinatione eligenda, ut Dominus Imperator jam olim ad Francorum banno concessit, ut Episcopi Abbatibus, ita etiam nunc & firmavit, eo tamen tenore, ut neque Episcopus neque Abbas in monasterio viliores meliori plus diligit, & cum sibi propter consanguinitatem suam vel aliqua adolationem melioribus suis præferre studeat, & talem nobis ducit ordinandum cum meliorem eo habet occultatum & oppressum. quod nequaquam fieri volumus: quia inrisio & delusio nostra hoc fieri videtur. Sed tales in monasteriis nutriantur ad ordinandum in quibus & nobis merces & profectus adcreseat commendatoribus suis.

Ut monachi secundum regulam vivant.

XVII. Monachi autem ut firmiter ac fortiter secundum regulam vivant: quia displicere Deo novimus quisquis in sua voluntate tepidus est, testante Iohanne in

Apocal. 3. *Apocalypsin: Vinam calidus esses aut frigidus. Sed quia tepidus es, incipiam te vomere ex ore meo.* Secularem sibi negligentiam nullatenus usurpent. Foris monasterio nequaquam progrediendi licentiam habeant, nisi maxima cogente necessitate. quod tamen Episcopus, in cuius dioecesi erunt, omnino procuret, ne foris monasterio vagandi usum habeant. sed si necessitas sit ad aliquam obedientiam aliquem foris pergere, & hoc cum consilio & consensu Episcopi fiat, & tales personæ cum testimonium foris mittantur in quibus nulla sit suspitio mala vel à quibus nulla opinio mala oriatur. Foris verò peculium vel res monasterij sui Abbas cum Episcopi sui licentia & consilio ordinet qui prævideat, non monachum, nisi alium

fidelem. Quæstum verò secularem vel concupiscentiam mundanarum rerum omnibus modis devitent: quia avaritia vel concupiscentia hujus mundi omnibus est evitanda Christianis, maxime tamen his qui mundo & concupiscentiis abrenuntias se videntur. Lites & contentiones nequaquam neque infra neque foris monasterio movere præsumant. Qui autem præsumpserint, gravissima disciplina regulari corripiantur, ut taliter ceteri metum habeant talia perpetrandi. Ebrietatem & comessionem omnino fugiant, quia inde libidine maxime polluari omnibus notum est. Nam pervenit ad aures nostras opinio perniciosissima, in fornicatione & abominatione & immunditia multos jam in monasteriis esse deprehensos, maxime contristat & conturbat, quod sine horrore magno dici non potest, ut inde maximam spem salutis omnibus Christianis oriri crederent, id est, de vita & castitate monachorum, in tantum ut aliquis ex monachis sodomitas esse auditum. Vnde etiam rogamus & contestamur ut certissime amplius ex his diebus omni custodia se ex his malis conservare studeant, ut nunquam amplius tale quid ad nostras aures perveniat. Et hoc omnibus notum sit, quia nullatenus injusta mala in nullo loco amplius in toto regno nostro consentire audeamus, quanto minus inter eos quos castitatis & sanctimonie emendationis esse cupimus. Certè amplius quid tale ad aures nostras pervenerit, non solum in eos, sed etiam in ceteros qui talia consentiant, talem ultionem facimus ut nullus Christianus qui hoc audierit nullatenus tale quid perpetrare amplius præsumpserit.

Ut monasteria puellarum firmiter observata sint.

XVIII. Monasteria puellarum firmiter observata sint, & nequaquam vagare sinantur, sed cum omni diligentia conserventur, neque litigationes vel contentiones inter se movere præsumant, neque in nullo magistris & Abbatissis inobedientes vel contrarie fieri audeant. Vbi autem regulares sunt, omnino secundum regulam observent. Non fornicatione deditæ, non ebrietati, non cupiditati servientes, sed omnimodis iuste & sobriè vivant. Et ut in claustra vel monasterium earum vir nullus intret, nisi ad Missam tantum, & statim exeat. Et ut nemo alterius filiam suam in congregationem sanctimonialium recipiat absque notitia vel consideratione Episcopi ad

ad cuius diocesim pertinet locus ille, & ut ipse diligenter exquirat qualiter in sancto Dei servitio permanere cupiat, & stabilitatem suam ibidem firmare vel professionem. Ancillæ autem aliorum hominum vel tales femine quæ secundum morem conversationis in sancta congregatione vivere nolunt, omnes pleniter de congregatione eiciantur.

Vt Episcopi & alij Clerici canes ad venandum aut acceptores non habeant.

XXIX. Vt Episcopi, Abbates, Presbyteri, Diaconi, nullusque ex omni clero canes ad venandum, aut acceptores, falcones, seu sparvarios habere præsumant; sed pleniter se unusquisque in ordine suo canonicè vel regulariter custodiant. Qui autem præsumperit, sciat unusquisque honorem suum perdere. Ceteri verò tale exinde damnum patiantur ut reliquum habeant talia sibi usurpare.

Vt Abbatissæ & sanctimonialiales intra claustra sua maneant, nec egrediantur absque licentia & consilio Episcopi.

XX. Vt Abbatissæ unâ cum sanctimonialibus suis unanimiter ac diligenter infra claustra se custodiant, & nullatenus foris claustra ire præsumant. Sed Abbatissæ cum * propter aliquas de sanctimonialibus dirigere, hoc nequaquam absque licentia & consilio Episcopi sui faciant. Similiter & cum ordinationem aliquam in monasteriis agere debeant vel aliquas in monasteriis receptiones facere, & hoc cum Episcopis suis pleniter antea retractent; & quod salubrius vel utilius fieri disponat, Episcopi Archiepiscopo annuntient, & cum ejus consilio quæ agenda sunt perficiantur.

Vt Presbyteri Comitum Episcopis suis subiecti sint.

XXI. Vt Presbyteros ac ceteros Canonicos, quos Comites suis in ministeriis habent, omnino eos Episcopis suis subiectos exhibeant, ut canonica institutio jubet, & de his Episcopis suis pleniter sub sancta disciplina eos erudire sint consentientes, sicut nostram gratiam vel suos honores habere desiderant.

Vt Canonici pleniter vitam canonicam observent.

XXII. Canonici autem pleniter vitam observent canonicam, & in domo episcopali vel etiam in monasterio cum omni diligentia secundum canonicam disciplinam erudiantur. Nequaquam foris vagari sinantur, sed sub omni custodia vi-

Tom. I.

vant, non turpis lucri dediti, non fornicarii, non fures, non homicidæ, non rapttores, non litigiosi, non iracundi, non elati, non ebriosi, sed casti corde & corpore, humiles, modesti, sobrii, mansueti, pacifici, ut filij Dei digni sint ad sacros ordines promoveri. Non per vicos neque per villas ad Ecclesiam vicini vel terminantes sine magisterio vel disciplina, qui Sarabaiti dicuntur, luxuriando vel fornicando vel etiam cetera iniqua operando quæ consentiri absurdum est.

Qualis debeat esse conversatio Clericorum qui cum Presbyteris degunt.

XXIII. Presbyteri Clericos quos secum habent sollicitè prævideant ut canonicè vivant, non inanis lusibus, vel conviviis secularibus, vel canticis vel luxuriosis usum habeant, sed castè & sobriè vivant.

Ne Presbyter aut Diaconus mulieres in domo sua habeat.

XXIV. Si quis autem Presbyter sive Diaconus post hoc in domo sua secum mulieres extra canonicam licentiam habere præsumperit, honorem simul & hereditatem privet utriusque ad nostram presentiam.

Vt Comites & Centenarij iustitias faciant.

XXV. Vt Comites & Centenarij omnes ad iustitiam faciendam compellant, & juniores tales in ministeriis suis habeant in quibus securi confidant quia legem atque iustitiam fideliter observent, pauperes nequaquam oppriment, fures, latronesque, & homicidas, adulteros, maleficos, atque incantatores, vel auguriatrices, omnesque sacrilegos nulla adulatione vel præmio nullòque sub tegimine celare audeant, sed magis proderè, ut emendentur & castigentur secundum legem, ut Deo largiente omnia hæc mala à Christiano populo auferantur.

Vt iudices judicent secundum legem.

XXVI. Vt iudices secundum scriptam legem iustè judicent, non secundum arbitrium suum.

De hospitalitate.

XXVII. Præcipimusque ut in omni regno nostro neque dives neque pauper peregrinis hospitia denegare audeant, id est, sive peregrinis propter Deum ambulantibus per terram, sive cuilibet iteranti propter amorem Dei & propter salutem animæ suæ rectum & focum aquam nemo illi denegat. Si autem amplius eis aliquis boni facere voluent, à Deo sibi fiant re-

A a

Matth. 18.
Ibid. 15.

tributionem optimam, ut ipse dixit: *Qui autem susceperit unum parvulum propter me, me suscipit.* Et alibi: *Hospes sui, & suscepisti me.*

Quam providentiam Comites & Centenarij habere debeant erga Missos dominicos.

XXVIII. De legationibus à Domino Imperatore venientibus Missis directis, ut Comites & Centenarij prævideant omni sollicitudine, sicut gratiam Domini Imperatoris cupiunt, ut absque ulla ort eant per ministeria eorum, omnibusque omnino præcipiant qui hoc debiti sunt prævidere ut nullam moram nusquam patiantur, sed cum omni festinatione eos faciant ire viam suam, & taliter providentiam suam habeant ut Missi nostri disponant.

De pauperibus non opprimendis.

XXIX. De pauperibus verò qui in sua elemosyna Dominus Imperator concedit qui pro banno suo solvere debent, ut eos iudices, Comites, vel Missi nostri pro concessio non habeant constringere pro arte sua.

De his qui ad Imperatorem confugiunt.

XXX. De his quos vult Dominus Imperator Christo propitio ut pacem ac defensionem habeant in regno suo, id sunt, qui ad suam elementiam festinant aliquid nuntiare cupientes, sive ex Christianis, sive ex paganis, aut propter inopiam vel propter famem suffragantiam quarunt, ut nullus eos sibi servitio constringere vel usurpare audeat, neque alienare, neque vendere; sed ubi sponte manere voluerint, sub defensione Domini Imperatoris ibi habeant suffragia in sua elemosyna. Si quis hoc transgredere præsumpserit, sciat se exinde damnum pati vitam præsumptiosus dispositum iussu Domini Imperator.

De his qui iustitiam Domini Imperatoris annuntiant.

XXXI. Ut his qui iustitiam Domini Imperatoris annuntiant nihil læsionis vel injuriæ quis machinare præsumat, neque aliquid inimicitie contra eos movere. Qui autem præsumpserit, bannum dominicum solvat. Vel si majoris debiti reus sit, ad suam præsentiam perducij iustum est.

De homicidiis cavendis, de compositione occisorum, & de penitentia homicidarum.

XXXII. Homicidia, pro quibus multitudo perit populi Christiani, omni contestatione deserere ac vetare mandamus; quia ipse Dominus odia & inimicitias suas fidelibus contradixit, multo magis homi-

cidia. Quomodo enim sibi Deum placatum fore confidit qui filium suum proximum sibi occidit. Qualiter verò Christum Dominum sibi propitium esse arbitretur qui fratrem suum interfecerit? Magnum quoque & inhabitaculum periculum est cum Deo Patre & Christo cœli terræ dominatore inimicitias hominum movere, quos aliquid tempus latitando effugere potest, sed tamen casu aliquando in manus inimicorum suorum incidit, Deum autem ubi effugere valet, cui omnia secreta manifesta sunt, qui temeritatem ejus ira quis extimat de re. Quapropter ne populus nobis ad regendum commissus hoc malo pereat, hoc omni disciplina devitare prævidimus; quia nos nullo modo placatum vel propitium habebit qui sibi Deum iratum non formidaverit. Sed severissima distructione vindicare volumus in eum qui malum homicidij ausus fuerit perpetrare. Tamen ne peccatum adcrecat, & inimicitia maxima inter Christianos non fiat, vel suadente diabolus homicidia contingant, statim reus ad suam emendationem recurrat, toraque celeritate perpetratum malum ad propinquos extincti digna compositione emendet. Et hoc firmiter bannimus, ut parentes interfecti nequaquam inimicitiam super commissum malum adaugere audeant, neque pacem fieri petenti denegare, sed data fide paratam compositionem recipere & pacem perpetuam reddere, verum autem nullam moram compositionis facere. Vbi autem hoc peccatorum merito contingerit ut quis vel fratres vel propinquum suum occidit, statim se ad penitentiam sibi compositam sumit, & ita ut Episcopus ejus sibi disponat absque ulla ambiguitate, sed juvante Domino perficere suum remedium studeat, & conponat occisum secundum legem, & cum propinquis suis se omnino complacat, & data fide nullam inimicitiam exinde movere nemo audeat. Qui autem dignam emendationem facere contempserit, hereditate privetur usque ad iudicium nostrum.

De incestis puniendis. Et de Friccone, qui incestum in sanctimoniali perpetravit.

XXXIII. Incestuosum scelus omnino prohibemus. Si quis autem nefanda fornicatione contaminatus fuerit, nullatenus sine districtione gravi relaxetur, sed taliter ex hoc corripiatur ut ceteri metum habeant talia perpetrandi, ut auferatur penitus immunditia à populo Christiano, &

ut reus ex hoc per poenitentia amittat pleniter sicut ei ab Episcopo suo disponatur, & eadem femina in manus parentum fit constituta usque ad iudicium nostrum. Si autem iudicium Episcopi ad suam emendationem consentire noluerit, tunc ad nostram praesentiam perducatur, memores exempli quod de incesto factum est quod Fricco perpetravit in sanctimoniali Dei.

Vt omnes parati sint quandocumque Dominus Imperator iusserit.

XXXIV. Vt omnes pleniter bene parati sint quandocumque iussio nostra vel annuntiatio advenerit. Si quis autem tunc se imparatum esse dixerit & praeterierit mandatum, ad palatium perducatur, & non solum ille, sed etiam omnes qui bannum vel praecipuum nostrum transgredere praesumunt.

De honore Episcoporum & Presbyterorum. Et de nuptiis illicitis.

XXXV. Vt omnes omnino Episcopos & Presbyteros suos omni honore venerentur in servitio & voluntate Dei; & ne incestis nuptiis & se ipsos & ceteros maculare audeant, conjunctiones facere non praesumant antequam Episcopi Presbyteri cum senioribus populi consanguinitatem conjugentium diligenter exquirant. Et tunc cum benedictione jungantur. Ebrietatem devitent, rapacitatem fugiant, furtum non faciant, lites & contentiones atque blasphemias sive in conviviis sive in conplacito omnino devitentur, sed cum cantate & concordia vivant.

Vt omnes Missis dominicis consentientes sint ad iustitias faciendas. Et de perjurio cavendo.

XXXVI. Et ut omnes omnino ad omnem iustitiam exsequendam Missis nostris sint consentientes, & usum perjurij omnino non permittant, quia hoc pessimum scelus Christiano populo auferri necesse est. Si quis autem post hoc in perjurio probatus fuerit, manum dextera semper depreciet, tamen hereditate propria priventur usque ad nostrum iudicium.

De patriciis & fratricidis, & de eorum poenitentia.

XXXVII. Ve hij qui patricidia vel fratricidia fecerint, avunculum, patrum, vel aliquem ex propinquis occiderint, & iudicium Episcoporum, Presbyterorum, ceterorumque iudicium obedire & consentire noluerint, quod ad salutem animae suae iustumque iudicium solvendum Missi nostri & Comes in Italia custodia coar-

Tom. I.

tent ut salvi sint, nec ceterum populum coinquent, usque dum in nostra praesentia perducantur, & de res proprias suas interim nihil habeant.

De illicitis & incestis conjunctionibus.

XXXVIII. Similiter & his fiat qui illicitis & incestis conjunctionibus reprehensi sunt correpti, & nec se emendare volunt, neque Episcopis neque Presbyteris suis obtemperare, & bannum nostrum praesumunt contemnere.

Vt nemo seramina furetur in foreisibus dominicis.

XXXIX. Vt in forestes nostras seramina nostra nemo furari audeat, quod jam multis vicibus fieri contradiximus, & nunc iterum bannimus firmiter ut nemo amplius faciat, sicut fidelitatem nobis promissam unusquisque conservare cupiat, ita sibi caveat. Si quis autem Comes vel Centenarius aut Ballus noster aut aliquis de ministerialibus nostris seramina nostra furaverit, omnino ad nostram praesentiam perducantur ad rationem. Ceteris autem vulgis, qui ipsum furtum de seraminibus fecerit, omnino quod iustum est componat, nullatenusque eis exinde aliquid relaxetur. Si quis autem hoc scierit alicui perpetratum, in ea fidelitate conservata quam nobis promiserunt & nunc promittere habent, nullus hoc celare audeat.

Capitula ad omnes generaliter.

XL. Novissimè igitur ex omnibus decretis nostris nosse cupimus in universo regno nostro Missos nostros nunc directos, sive inter ecclesiasticos viros, Episcopos, Abbates, Presbyteros, Diaconos, Canonicos, omnes monachos, sive sanctimoniales, qualiter unusquisque in suo ministerio vel professione nostra bannum vel decretum habeat conservatum, vel ubi civibus ex his dignum sit ex bona voluntate sua gratias agere vel adjutoria impendere, vel ubi aliquid adhuc sit necessitatis emendare. Simili autem laicos & in omnibus ubicunque locis. Si de mundeburde sanctarum Ecclesiarum vel etiam viduarum & orphanorum seu minimum potentium atque rapina, nec non de exercitali placito instituto, & super ipsis causis, qualiter praecipuo vel voluntati nostrae sint obedientes, vel etiam qualiter bannum nostrum habeant conservatum, qualiterque super omnia unusquisque certamen habeat in sancto servitio seipsum custodire. Et si haec omnia bona & bene sunt ad Dei omnipotentis laudem, ei gratias re-

A a ij

feramus, ut dignum est. Vbi autem aliquid malum esse credimus, sic ad emendandum omne studio & voluntate certamen habeamus ut cum Dei adjutorio hoc ad emendationem perducamus, & ad nostram aeternam mercedem & omnium fidelium nostrorum. Similiter & de Comitibus vel Centenariis ministerialibus nostris inter nos omnia supradicta nosse cupimus feliciter.

Admonitio de symbolo fidei.

XLI. Audite, fratres dilectissimi, pro salute vestra hunc Missum ut ammoneamus vos quomodo secundum Deum iuste & bene vivatis, & hoc secundum cum iustitia & cum misericordia conversemur. Ammonemus vos in primis ut credatis unum

Deum Patrem omnipotentem & Filium & Spiritum sanctum. Hic est unus Deus & verus, perfecta Trinitas, & vera unitas. Deus, creator omnium bonorum nostrorum. Credite filium Dei pro salute mundi hominem factum, natum de Spiritu sancto & Virgine Maria. Credite quod pro nostra salute mortem passus est, & tertia die surrexit a mortuis, ascendit in caelo, sedet ad dexteram Dei. Credite eum venturum ad iudicandos vivos & mortuos, & tunc reddet unicuique secundum opera sua. Credite unam Ecclesiam, id est, congregationem bonorum hominum per totum orbem terrae. Et scitote quia illi soli salvi esse poterunt & illi soli ad regnum Dei pertinent qui in istius Ecclesiae sedis & communionis & caritate perseverant.

CAPITVLARE SECVNDVM ANNI DCCCII.

S I V E

ALIA CAPITVLA

DATA MISSIS DOMINICIS EODEM ANNO.

Nunc primum edita ex duobus antiquis codicibus manuscriptis, uno Palatino bibliotheca Vaticanae, altero sancti Vincentij Metensis.

ITEM CAPITVLA KAROLI IMPERATORIS MAGNI.

I. DE fidelitate iurandum ut omnes reponant.

II. De Episcopis & reliquis sacerdotibus, si secundum canonicam institutionem vivant, & si canones bene intellegant & adimpleant.

III. De Abbatibus, utrum secundum regulam an canonicè vivant, & si regulam aut canones bene intellegant.

IV. De monasteriis virorum ubi monachi sunt, si secundum regulam vivant, ubi promissa est.

V. De monasteriis puellarum, utrum secundum regulam an canonicè vivant, & de claustris earum.

VI. De legibus mundanis.

VII. De perjuriis.

VIII. De homicidiis.

IX. De adulteris & inlicitis causis perpetratis tam per episcopia & monasteria virorum & puellarum quamque inter seculares homines.

X. De illis hominibus qui nostra beneficia habent destructa & alodes eorum restitutos. Similiter & de rebus Ecclesiarum.

XI. De illis Saxonibus qui beneficia nostra in Francia habent, quomodo aut qualiter habeant condicte.

XII. De oppressione liberorum hominum pauperum qui in exercitu ire debent, & a iudicibus sunt oppressi.

XIII. Ut omnes preparati sint bene, quandoque nostra iussio venerit.